

УДК 331.45 (075.8)

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СТУПЕНЯ ВПЛИВУ ШКІДЛИВИХ ФАКТОРІВ В ОХОРОНІ ПРАЦІ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ПРАВОЗНАВСТВА

Є.В. Карманний, доцент, к.т.н., В.В. Калініченко, студентка, А.П. Зенін, доцент, к.т.н.,
І.Т. Чудновський, старший викладач, Національний університет
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», м. Харків

Анотація. Запропоновано методологічні підходи до визначення видів шкідливих факторів, які є найбільш небезпечними при роботі в галузі правознавства. Дослідження здійснювалось методом експертних оцінок шкідливих факторів.

Ключові слова: шкідливі фактори, охорона праці, експертні оцінки, правознавство, середовище життєдіяльності людини.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ СТЕПЕНИ ВЛИЯНИЯ ВРЕДНЫХ ФАКТОРОВ В ОХРАНЕ ТРУДА СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ ПРАВОВЕДЕНИЯ

Е.В. Карманний, доцент, к.т.н., В.В. Калиниченко, студентка, А.П. Зенин, доцент,
к.т.н., И.Т. Чудновский, старший преподаватель, Национальный университет
«Юридическая академия Украины имени Ярослава Мудрого», г. Харьков

Аннотация. Предложены методологические подходы к определению видов вредных факторов, которые являются наиболее опасными при работе в области правоведения. Исследование осуществлялось методом экспертных оценок вредных факторов.

Ключевые слова: вредные факторы, охрана труда, экспертные оценки, правоведение, среда жизнедеятельности человека.

METHODOLOGICAL APPROACHES TO DETERMINE THE DEGREE OF IMPACT MADE BY HARMFUL FACTORS IN THE OCCUPATIONAL SAFETY OF LAW SPECIALISTS

Ye. Karmanniy, Associate Professor, Candidate of Engineering Science,
V. Kalinichenko, student, A. Zenin, Associate Professor, Candidate of Engineering Science,
I. Chudnovskiy, Assistant Professor, National University
«Law Academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise», Kharkiv

Abstract. Methodological approaches to determine types of most dangerous harmful factors in the field of law have been proposed. The study has been carried out with the method of expert judgements.

Key words: harmful factors, occupational safety, expert judgements, science of law, the environment of human activities.

Вступ

Порушення правил і вимог охорони та гігієни праці фахівцями під час виконання своїх службових обов'язків у галузі може призвести до істотного погіршення здоров'я або виникнення професійно зумовлених захворювань. Взаємодія людини зі складними технічними системами збільшує відповідальність працівників за функціонування технічних засобів, значно підвищує ризик, пов'язаний із незнан-

ням правил безпеки праці. Тому вкрай важливо, щоб працівник у ході виробничої діяльності належно дбав про збереження власного здоров'я та здоров'я співробітників. В наш час налічується безліч видів реально діючих негативних факторів, які впливають на людину взагалі. Але, на наш погляд, найбільш сильно людина може зазнавати впливу шкідливих факторів під час здійснення своєї трудової функції.

Аналіз публікацій

Робота, виконувана у галузі правознавства, тісно пов'язана з роботою за компютером. За висновками вітчизняних та закордонних фахівців з охорони праці, під час використання компютерів найбільшого ризику зазнають органи зору, скелетно-м'язова система, репродуктивна функція у жінок, нервово-психічний стан [1, 2].

Мета і постановка задачі

Мета дослідження, яку ставили перед собою автори, полягала у визначенні видів шкідливих факторів, які є найбільш небезпечними при роботі в галузі правознавства (кабінет юриста, правоохоронні установи, слідчі дії: на повітрі, на підприємствах та інших установах і організаціях).

Теоретико-методологічну основу реалізації окреслених завдань становили положення ризик-менеджменту з охорони праці, соціологічні та медичні дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців, відповідні законодавчі, нормативно-правові документи тощо [3 – 5]. У процесі дослідження використано низку наукових інструментів – зокрема, методи аналізу та оцінки виробничого ризику при виконанні робіт за професією, статистичний метод, методи анкетування, експертних оцінок, графічного аналізу [6].

Вплив шкідливих факторів в охороні праці фахівців в галузі правознавства

Під виробничими шкідливостями (шкідливими факторами) розуміють умови виробни-

чого середовища, трудового та виробничого процесів, які за нераціональної організації праці впливають на стан здоров'я працівників та їх працездатність. Залежно від характеру походження виробничі шкідливості поділяються на:

– пов'язані з трудовим процесом. Вони зумовлені нераціональною організацією праці (надмірним напруженням нервової системи, органів зору, слуху, великою інтенсивністю праці тощо);

– пов'язані з виробничим процесом. Вони створюються за рахунок технічних недоліків устаткування (промислового пилу, шуму, вібрації, шкідливих речовин, випромінювання). Майже всі вони нормуються шляхом установлення стандартів, санітарних норм і кількісно оцінюються;

– пов'язані із зовнішніми обставинами праці і виробництва. Вони зумовлені недоліками загально-санітарних умов на робочому місці.

Найбільш широкий перелік шкідливих факторів представлено в таблиці 1.

Праця виконувалась впродовж 2011 – 2012 навчального року як ініціативне дослідження у галузі безпеки та гігієни праці із залученням студентів 5-го курсу Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» [7]. Їм було запропоновано оцінити шкідливі фактори за чотирма напрямками (хімічні, фізичні, біологічні та психологічні) із деталізацією кожного піднапряму, які представлено в таблиці 1.

Таблиця 1 Види шкідливих факторів

Хімічні	Фізичні	Біологічні	Психологічні
Токсичні, високотоксичні речовини	Параметри повітря у приміщенні (температура, вологість, швидкість руху повітря, тиск)	Макроорганізми (рослини, тварини)	Фізичні перевантаження (статичні, динамічні, гіподинамія)
Задушливі речовини	Підвищена запиленість і загазованість повітря робочої зони	Мікроорганізми (бактерії, віруси, грибки, найпростіші)	Нервово-психічні перевантаження (розумове, перевантаження аналізаторів)
Пил	Атмосферний тиск (підвищений або знижений)	Інфекції	Емоційні перевантаження
Пара	Освітленість та недостатня освітленість робочої зони		Монотонність праці
Газ	Шум		
	Вібрація		
	Різні види випромінювань		
	Небезпечний рівень напруги електричної мережі, підвищений рівень статичної електрики		
	Небезпечні машини, механізми та конструкції, що рухаються		

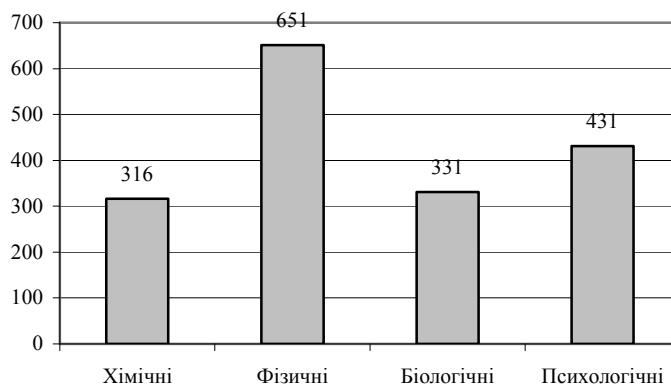

Рис. 1. Максимальний розподіл експертних оцінок шкідливих факторів

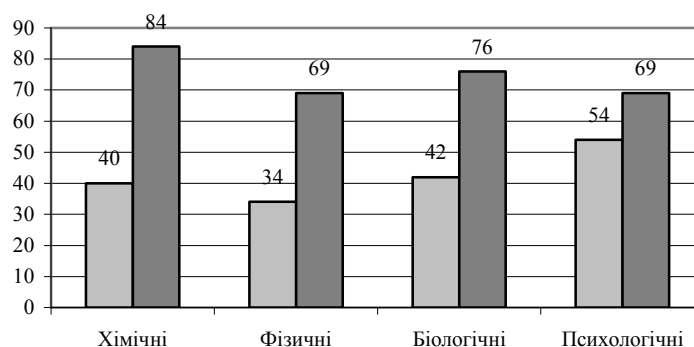

Рис. 2. Максимальні та мінімальні значення експертних оцінок шкідливих факторів за чотирма напрямами

Дослідження здійснювалось методом експертних оцінок за умовною 5-бальною шкалою (де 5 – це максимальна оцінка, а 1 – мінімальна). В опитуванні взяли участь в якості експертів 18 студентів. Експертні оцінки було підсумовано й отримано максимальний розподіл шкідливих факторів за чотирма напрямами з урахуванням деталізації кожного піднапряму (які представлено в таблиці 1). Результати дослідження подано на рис. 1. Встановлено, що експерти виділили як найбільш небезпечні фізичні фактори, а найменш небезпечні – хімічні.

На рис. 2 представлено максимальні та мінімальні значення експертних оцінок за чотирма напрямами з урахуванням деталізації кожного піднапряму.

Цікаво бачити, що хоча на першому місці експерти виділили як найбільш небезпечні фізичні фактори, але найменшою оцінкою серед всіх факторів вони відзначили вологість повітря у приміщенні – 34 бали. А максимальною оцінкою серед усього розмаїття шкідли-

вих факторів (у сукупності експертам було запропоновано оцінити 31 піднапряму цих факторів) вони відзначили токсичні, високо-токсичні речовини – 84 бали [7].

Висновки

Проблема захисту від небезпечних природних та техногенних процесів зазвичай зведена до проведення локальних заходів щодо захисту людей, будівель, підприємств тощо. Однак ефективних результатів можна досягти лише за умови проведення комплексної системи попереджувальних та захисних заходів, які спрямовано на охорону всієї сукупності об'єктів, що формують середовище життєдіяльності людини.

Ідея дослідження полягала в тому, щоб:

- 1) вчорашні студенти під час вступу на роботу адекватно оцінювали рівень пріоритетності впливу потенційних ризик-шкідливих чинників на їх здоров'я і працездатність у ході виконання виробничих операцій;

2) інші фахівці в галузі правознавства знали та успішно використовували у своїй повсякденній службовій діяльності методологічні підходи до визначення ступеня впливу шкідливих факторів в охороні праці.

Аналіз допоміг визначити, що потенційними ризик-шкідливими чинниками у професійній діяльності працівників у галузі права можуть бути фактори, які представлено на рис. 2. Зазначені результати проведених наукових досліджень можуть справити істотний вплив на основи інформаційного забезпечення охорони праці та суттєво розширити його.

Література

1. Інформація про закордонний досвід з питань охорони праці, промислової безпеки. Підготовлено Національним науково-дослідним інститутом охорони праці [Електронний ресурс]. <http://www.dnopr.kiev.ua>.
2. Єлін О. Підступність електронних «друзів»/ О. Єлін // Інформаційний бюлетень з охорони праці. – 2007. – № 4 (46). – С. 35 – 40.
3. Лапін В.М. Безпека життєдіяльності людини: навч. посібник / Лапін В.М. – 6-те вид., перероб. і допов. – К.: Знання, 2007. – 332 с.
4. Безпека життєдіяльності: навчальний посібник / С.О. Ковжого, О.Д. Малько, А.М. Полежаєв. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2010. – 224 с.
5. Гогіташвілі Г. Потенційний ризик чинників виробничого середовища у професійній діяльності працівників банківських установ / Г. Гогіташвілі, В. Цапко, В. Лапін // Вісник НБУ. – 2010. – № 01(167). – С. 26 – 32.
6. Информационные технологии в бизнесе / под ред. М.Желены. – С.Пб.: Питер, 2002. – 1120 с.
7. Калініченко В.В. Дослідження шкідливих факторів в контексті охорони праці працівників, зайнятих в галузі правознавства / В.В. Калініченко, Є.В. Карманний // Безпека життєдіяльності людини в регіонах України: матеріали III студ. наукової конференції. – Х.: Нац. ун-т «Юр. Акад. України», 2012. – С. 107 – 111.

Рецензент: О.В. Полярус, професор, д.т.н., ХНАДУ.

Стаття надійшла до редакції 28 серпня 2012 р.
